

'Şairlik doğuştan gelmez'

Yücel Kayıran'ın "Şiirimin Çeyrek Yüzyılı" adlı kitabı, "Felsefi Şiir" (2007) ve "Kritik'in Toprağında"dan (2010) sonra üçüncü eleştiri kitabı. Kayıran'ın bu çalışması, İkinci Yeni'den günümüze Türk şiiri üzerine yazılmış makalelerden oluşuyor. **Kitapta**, yöntem ve problem üzerine bir "eşik-söz", şair ve şiir eleştirmenleri hakkında yazılmış seksen beş makale ve 1997-2015 arasında Kayıran'la yapılmış on söyleşi yer alıyor. Kayıran'la, "Şiirimin Çeyrek Yüzyılı" hakkında konuştuk.

REZZAN TAŞTEKİN

Kitabın biyografik bir adı var, alt başlığı ise daha nesnel: "Günümüz Türk Şiirine Üzerine Makaleler". Bu bağlamda **Şiirimin Çeyrek Yüzyılı**, ad olarak neyi dile getiriyor?

■ "Şiirimin Çeyrek Yüzyılı", okunanın veya analiz edilenin değil, okuyanın ve analiz edenin tecrübesini dile getiren bir adlandırma. Bu kitabı oluşturan yazılar, çeyrek yüzyılda yazılmış değil ama çeyrek yüzyıla yayılmış bir okuma tecrübesini de dile getiren yazılar. Kitabımın, kendi tecrübemi dile getiren bir adı olsun istedim. Bununla birlikte, evet, öznel tecrübeye ilişkin tercihler dayalı yazıların da yer aldığı bir **kitap** bu ama kişisel hikâyemin biyografik bir anlatısı değil. Burada bir nüansa dikkat çekmek isterim. Öznel tecrübe ayrı bir şey, öznel tecrübeye dayalı tercih ayrı bir şey. Öznel tecrübeye ilişkin tercihler derken kendimle ilgili olarak önemli gördüğüm şairlere verdiğim önceliği kastediyorum. Öznel tecrübeyi dile getiren metinler de var bu **kitapta**. Şim-

diye kadar yaptığım söyleşilerden bir seçme yaptım; kitabın son bölümünde on söyleşim yer alıyor. Ama alt başlığın dile getirdiği gibi, şairler bağlamında günümüz Türk şiirine ilişkin, felsefi analizleri içeren bir **kitap** bu.

"DUYGULARIN DOĞMATİK BİR YANI VARDIR"

■ **Şiirimin Çeyrek Yüzyılı için öznel analizlerden oluşan bir kitap diyebilir miyiz?**

■ Özellikle kitabın adından dolayı. Ama bu **kitaptaki** yazıları öznel olarak nitelenecek pek olanaklı değil. Özellikle, kişisel izlenimlere, duyu verilerine dayalıdır. Burada söz konusu olan, izlenim veya duyu verilerine dayalı bir durum değil, tam tersine kavramlaştırma dayalı bir analiz söz konusu. Kavramlaştırma ise duyu verileriyle yapılan değil, tam tersine kavramlaştırma dayalı bir analiz söz konusu. Kavramlaştırma ise duyu verileriyle yapılan değil, tam tersine kavramlaştırma dayalı bir analiz söz konusu. Kavramlaştırma ise duyu verileriyle yapılan değil, tam tersine kavramlaştırma dayalı bir analiz söz konusu. Kavramlaştırma ise duyu verileriyle yapılan değil, tam tersine kavramlaştırma dayalı bir analiz söz konusu.

■ **Kavramlaştırmanın şiir için ne gibi bir öneminden söz edebiliriz?**

■ Kavramlaştırma, her şeyden önce şiirin düşünsel bir alt yapısının veya probleminin olduğunu gösterir. Düşünsel problemi olmak, şiirde konuşan anlatıcı-benin bir çıkamazla yüz yüze gelmesi demektir. O ana kadar bildikleri ve inandıklarıyla içinde yer aldığı dünyada yaşayamıyorduk artık. Düşünsel probleme dayalı şiir derken kastettiğim bu. Dolayısıyla her şairin şiirine ilişkin

bir kavramlaştırma söz konusu değil. Kavramlaştırmaya imkân yoksa o şiirde kavramlaştırmaya temel oluşturacak düşünsel bir arka plan bulunmuyor demektir. Yani burada yapılan, felsefi kavramlarla söz konusu şiirin açıklanması değil, söz konusu şiirdeki düşünsel temelin kavramlaştırılmasıdır. Diyebilirim ki Şiirimin Çeyrek Yüzyılı, **Kitaplarım** içinde en fazla kavramlaştırmanın yer aldığı bir **kitap** oldu.

■ **Şairler genellikle doğum tarihlerine göre sıralanmak ister. Kitabında senin bu sıralamayı farklı bir kritere göre yaptığın görülüyor. Şairleri hangi kritere göre sıraladın?**

■ Bu konu aslında okurun keşfetme alanına ait. Ama aynı zamanda bir ilke olduğu için belki açıklamak da gerekir. Biyolojik yaşı bir kriter olarak pek önemsemem, kaale de almam. Benim için önemli olan emek yaşıdır. Sözüntü ettiğim emek yaşı, yaratıcılığın emek yaşıdır. Dolayısıyla şairleri, biyolojik yaşa göre değil, emek yaşına göre yani kişinin kendisini şair olarak kamusal alana sunduğu anın yaşına göre sıralarım, sıralanması gerektiğine inanırım. Bu yaklaşım, şimdiki kuşaklar pek bilmez Memet Fuat'ın, uyguladığı bir yöntemdi. Ben bu yaklaşım tarzının evrensel olduğu kanaatindeyim. Şairin tarihi, söz konusu şairin kendisini kamusal alana ilan ettiği, şair olarak kendisini ileri sürdüğü tarihlere başlar. Biyolojik yaş, şairliğin yaşı olamaz. Şiirin tarihi, şairlerin biyolojik olarak dünyaya gelişinin tarihi değil, tam tersine, kendilerini şair olarak ileri sürdükleri andan itibaren başlayan bir tarihtir. Buna poetik tarih bilinci diyelim. Poetik tarih bilinci önemli bir şeydir. Bu yaklaşımın işaret ettiği iki bağlamdan söz etmek gerekir.

Birincisi, şairlik doğuştan gelen bir şey değildir yani doğaya ait bir durum değildir. İkincisi, metafizik bakımdan öyle olsa bile tarih onu kendisine göre şekillendirir. Dolayısıyla tarihin fırsatından yararlananlar ile tarihin negatif koşullarına takılanlar, biyolojik yaşı aynı olsa da tarihsel olarak aynı zamansal ve poetik bağlamda yer alamazlar.

"ELEŞTİRİ, BENİ ÖTEKİNE İLİŞKİN ZAFİYETTEN KORUR"

■ **Sen şairsin ama aynı zamanda eleştirmen kimliğin de var. Bu ikisinin bir aradığı her daim zorlu bir mecra olarak görülür. Özellikle kendi kuşağınla ilişkin mesafenin ayarı bakımından, neler söylemek istersin?**

■ Sen Ahmet Erhan'ın üniversiteden sınıf arkadaşı olduğun için tabii şairler arasındaki bu gerilimi yakından biliyorsun. Şairlik, ruh hali bakımından bir kıskançlık yuvasıdır. Kıskançlık alev gibidir. Her şair sadece kendisiyle ilgilenilmesini, yalnız kendisine tapınılmasını ister. Sizin başarınız ötekini içerden yakar. Eleştirinin, beni ötekine ilişkin zafiyetten koruduğunu düşünürüm. Ama şiirim de ötekini, eleştirimin şiddetinden korumuştur. Yalnız, söz açılmışken bir konuya da değinmek isterim: Çocukluğumda dinlediğim bir Hz. Ali meseli vardı. Bir savaşta, Hz. Ali, düşman askeriyeye cenk ederken kılıcını tam indireceği sırada, asker, Ali'nin yüzüne tükürdü. Ali, şöyle bir bakar askere ve bırakarak yakasını, "de git" der, azat edip serbest bırakır. Neden bıraktığını soranlara ise "mertliği bozdu, meseleyi kişiselleştirdi" der, "bırakmasaydım yapacağımı duygularımdan dolayı yapmış duruma düşecektim". Dolayısıyla Hz. Ali'yi izleyerek söylersem olayı kişiselleştirenler hakkında yazılmıyor. Kimi yazdıklarımı da bu türden davranışları nedeniyle, Ali'nin söylediği gibi azat edip "serbest bıraktım", **Kitaplarım** almadım. Yani ahlaki bakımdan benimle alakası yok, hukukun sınırları içinde...

■ **Ahmet Oktay'a yakınlığımı biliyorum. Şiirimin Çeyrek Yüzyılı da Ahmet Oktay üzerine yazılmış bir yazıyla başlıyor. Ahmet Oktay'ı 3 Mart'ta kaybettik. Bu konuda neler söyleyeceğini merak ediyorum.**

■ İktbal Ahmet'in, İmparatorluğa Meydan Okurken adlı söyleşiler kitabında, çok önemli bir tespiti vardır: "Yirminci yüzyılın ikinci yarısında uygarlığımız çöktü" der İktbal. Hiçbir Türk şairinin şiiri, Ahmet Oktay'ın şiiri denli, şu son çeyrek yüzyılda yaşadığımız yıkımı haber verebilmiş değildir. En az bu nedenle Ahmet Oktay, benim için Türk şiirinin yaşayan en büyük şairiydi. Kitabımın ilk yazısı, söylediğiniz gibi Ahmet Oktay hakkındadır. Aslında tam olarak Ahmet Oktay hakkında değil, çeyrek yüzyıl önce, 80'lerin başında, Ahmet Oktay'ın şiiriyle karşılaşmam ve bu şiirin etki atmosferinin ne olduğu hakkındadır. Sadece şiiri değil, Oktay'ın yazıları da baştan beri benim üzerimde etkiliydi. Bu kitabımı görmesini çok istedim. Olmadı. ■

■ **Şiirimin Çeyrek Yüzyılı / Yücel Kayıran / Yapı Kredi Yayınları / 520 s.**